

معرفی: از بناهای تاریخی پرماجری محله عودلاجان، خانه مهربان در حوالی گذر میرزا محمود است. در این خانه افراد مشهور زیادی مانند امین‌آقا، یکی از زنان و البته نورچشمی ناصرالدین شاه و ... زندگی کرده‌اند.

کنیزی که صندوق دار شد

«زینب خانم» ملقب به «امینه اقدس» زنی از طبقه روستاییان ابتدا به عنوان کنیز راهی دربار قاجار شد، اما خیلی زود در دل شاه جایز کرد و پله‌های ترقی را در میان همه حسادت‌ها گذراند و به واسطه دقتش و اعتمادی که شاه به او داشت، صندوق خانه جواهراتش را به او سپرد. این خانه زیبا چند دستی چرخید تا در نهایت توسط زوجی به نام مهربان منش خریداری شد. این زوج هم‌خانمان را سال‌ها وقف خانه سالمندان کهریزک کردند. این خانه در زمینی به مساحت ۶۰۰ متر مربع بازبینی ۵۳۰ متر مربع در ۲ طبقه ساخته شده است. یک زیرزمین و ۲ حیاط در بخش‌های شمالی و جنوبی دارد و از طریق پله‌های حیاط، می‌توان از زیرزمین سر در آورد. به کار رفتن عناصری مانند گچبری‌ها، طاق نماهای هلالی، گره‌چینی آجری و چوبی، زیبایی این بنا را دوچندان کرده است.

روز هفتم

نشانی: خیابان امیرکبیر، کوچه شهید جاویدی، روبه‌روی خانه تاریخی قوام‌الدوله

شماره ثبت ملی: ۱۳۳۹۰

زمان ثبت اثر: ۱۳۸۴

وضعیت فعلی بنا: اداره بافت‌های تاریخی شهرداری تهران

بناهای تاریخی نفیسی در پایتخت به نام بانوان سند خورده است

پشت قباله زنان قجری

دیگران وضعیت بهتری داشتند و برخی از آنها به واسطه ازدواج، مهر یا ارث و هبه صاحب عمارت، کاروانسرا یا دکان می‌شدند که میراث‌شان تا امروز به یادگار مانده است. در تهران بناهایی منسوب به زنان با نفوذ قجری همچنان دیده می‌شود.

پریسانوری بر اساس اسناد باقیمانده از دوره قاجار، فقط یک درصد زنان آن دوره صاحب مایملک بودند. در این میان اشراف زادگان و زنانی که به واسطه ازدواج با صاحبان قدرت به دربار راه پیدا می‌کردند، نسبت به

خانه فخرالدوله

معرفی: یکی از دیدنی‌ترین میراث تاریخی تهران است که به دلیل حضور فخرالدوله، همسر این محدوده به نام فخرآباد شهرت پیدا کرد.

بانوی سیاستمدار قاجار

فخرالدوله، دختر مظفرالدین شاه بود که به همسری امین‌الدوله درآمد. او زنی با درایت و اهل سیاست بود و در عمر ۷۰ ساله خود کارهای زیادی انجام داد و در امور خیریه ید طولایی داشت؛ از جمله برعهده گرفتن سرپرستی کودکان یتیم و انجام امور خیریه دیگر، وقف اموال و املاکش هم از دیگر کارهایی بود که از فخرالدوله نام نیکی به جا گذاشته است. این بانوی مقتدر قجری، نخستین مؤسسه تاکسیرانی ایران را تأسیس کرد.

معماری سنتی و اروپایی

عمارتی ۲ طبقه که آجر کاری، بیشترین عنصر معماری به کار رفته در بنا است؛ به طوری که بیش از ۳۰ هزار قطعه آجر، در شکل‌های مختلف روی دیوارهای این خانه نقش‌های زیبایی به وجود آورده‌اند. آجر کاری‌های خانه فخرالدوله یادآور آجر کاری عمارت‌های تاریخی‌ای مثل خانه تیمورتاش، موزه آگینه و خانه مینایی و ترکیبی از معماری سنتی دوره قاجار و معماری اروپایی است.

خانه انیس الدوله

نشانی: خیابان ولیعصر (عج)، بالاتر از خیابان مولوی، چهارراه گمرک، پلاک ۴۳۰

شماره ثبت ملی: ۱۵۴۵۳

زمان ثبت اثر: یکم مهرماه ۱۳۸۲

وضعیت فعلی بنا: اتحادیه تهیه و توزیع گوشت گوسفندی تهران

معرفی: خانه‌ای با قدمت ۱۷۰ سال که پشت دیوارهای بلند، آجری و رسوب گرفته در جایی از جنوب خیابان ولیعصر (عج)، از نظرها پنهان شده، متعلق به انیس الدوله یکی از همسران ناصرالدین شاه است.

ملکه ایران

انیس الدوله با نام اصلی فاطمه سال ۱۲۲۰ شمسی در روستای امامه لواسانات به دنیا آمد. شاه در یکی از سفرهایش برای شکار، با فاطمه که مشغول چوپانی بود، آشنا و دل بسته او شد. فاطمه در ۱۸ سالگی با شاه ازدواج کرد و لقب انیس الدوله را گرفت. انیس الدوله به همسر مورد علاقه، سوگلی حریم‌سرای ناصرالدین شاه و قدرتمندترین زن اندرونی قاجار تبدیل شد. در آن دوره که زن باسواد کمتر پیدا می‌شد، انیس الدوله زنی بود که نشانی روان و سلیس او را کمتر کسی داشت و در نهایت جمال و کمال انیس الدوله باعث امتیاز او نسبت به سایر زنان ناصرالدین شاه شده بود؛ به حدی که عنوان ملکه را به دست آورد. فوت زودهنگام او بعد از قتل شاه را نیز نشانه‌ای از وفاداری و علاقه زبانش به شاه دانسته‌اند.

خانه زیبا و چشم‌نواز

طبقه همکف خانه با اختلاف یک پله از کف حیاط پایین تر است و شامل فضاهایی از جمله یک ایوان در ضلع جنوب، ۲ تالار اصلی در شمال ایوان، یک انباری در منتهی‌الیه غربی، آشپزخانه، حمام، رختکن و سرویس بهداشتی در منتهی‌الیه شرقی می‌شود. سقف طبقه همکف هم تقسیمات مستطیل شکلی دارد که با گچبری آذین شده است. ۷ در بیرونی و درهای داخلی این طبقه نیز چوبی با رنگ سفید و یک قوس باربر بنا شده‌اند. برای ورود به طبقه اول، باید از راهروی شرقی و یک پیش‌فضا عبور کرد. تزئینات گچبری سرستون‌های این طبقه به سبک یونانی است. دیوارهای داخلی سالن‌ها و ایوان نیز با طرح‌هایی از گل، طبیعت و فرشته‌های کوچک آراسته شده است.

نشانی: دروازه شمیران، خیابان ابن سینا، خیابان مشکلی (فخرآباد)

شماره ثبت ملی: ۱۱۳۱۴

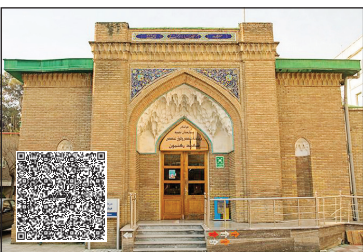
زمان ثبت اثر: ۲۵ مهر ۱۳۸۳

وضعیت فعلی بنا: خانه مداحان

بیمارستان نجمیه

نشانی: خیابان حافظ، تقاطع خیابان جمهوری

شماره ثبت ملی: ۹۴۹۴

زمان ثبت اثر: ۱۳۸۴ مرداد

وضعیت فعلی بنا: بیمارستان

خانه منیرالسلطان

نشانی: خیابان ولیعصر (عج)، بالاتر از میدان منیریه، کوچه مسلم گرمی طینت

شماره ثبت ملی: ۱۹۱۶۸

زمان ثبت اثر: ۳ خرداد ۱۳۸۶

وضعیت فعلی بنا: خانه موزه

عمارت فخرالملوک

نشانی: خیابان امیرکبیر شرقی، نرسیده به چهارراه سرچشمه، کوچه جاویدی، پلاک ۱۱۴

شماره ثبت ملی: ۲۹۳۷۶

زمان ثبت اثر: سال ۱۳۸۸

وضعیت فعلی بنا: سفرة خانه

معرفی: یکی از یادگارهای مادر محمد مصدق نخست‌وزیر ایران، ملک‌تاج خانم، ملقب به نجم‌السلطنه، بیمارستان «نجمیه» است که به سبک معماری اواخر دوره قاجار در خیابان حافظ تهران ساخته شده است.

بانویی بی‌آلایش

ملک‌تاج خانم فیروز در خانواده‌ای اشرافی و از تبار شاهان قاجار به دنیا آمد. پدر او شاهزاده فیروز میرزا نصرت‌الدوله، پسر عباس میرزای ولیعهد (فرمانده سپاه ایران در جنگ‌های ایران و روس) و مادرش هما خانم، دختر بهمن میرزا ابه‌الدوله، نوه فتحعلی شاه بود. روایت است که بر خلاف بسیاری از زنان اشراف قاجار، زندگی‌اش ساده و بی‌آلایش بود و تجمل را به خود راه نمی‌داد. با اثری بسیار و ایمان راسخ در اواخر عمر ثروتش را وقف ساختن بیمارستان کرد.

نخستین بیمارستان مدرن تهران

بیمارستان نجمیه، جزو نخستین بیمارستان‌های مدرن و خصوصی تهران و ایران است که کار خود را برای پذیرش مجانی بیماران شروع کرد. البته در مهر سال ۱۳۰۹، بار دیگر نجم‌السلطنه موفقاتی را به بیماران این مرکز و امور دیگر اختصاص داد که رونوشتی از آن در حاشیه سمت راست وقف‌نامه آمده است.

معرفی: عمر ۱۵۰ ساله دارد و به نام آخرین مالکش، مینایی، شناخته می‌شود. اما این خانه از محدود املاک باقیمانده از منیرالسلطنه یکی از همسران ناصرالدین شاه است که دهه ۴۰ توسط خاندان مینایی خریداری شد.

دختر معمار دارالفنون

منیرالسلطنه که محله منیریه نامش را از او گرفته، دختر محمد تقی خان معمارباشی آذربایجانی بود که دارالفنون را ساخت. به دلیل رفتار و آمد پدرش در دربار قاجار، ناصرالدین شاه منیرالسلطنه را به عنوان یکی از همسرانش انتخاب کرد و این دختر در دسته همسران غیردایم ناصرالدین شاه قرار گرفت. منیرالسلطنه مادر کامران میرزا نایب‌السلطنه زنی نیکوکار و ثروتمند بود که موقوفات زیادی هم داشت.

خانه اعیانی قجری

خانه ۲ طبقه‌ای با ۱۲ تا ۱۰ اندرونی تزئین شده که از دیگر ویژگی‌های آن مثل بسیاری از خانه‌های اعیانی قجری داشتن شافشین، پنجره‌های مشبک، رنگی اتاق‌های زمستانه و تابستانه، سقف مرتفع، حوض فیروزه‌ای، آب‌انبار، مطبخ و ایوان است. بخش‌های از این خانه تاریخی به مرور از بین رفته بود تا اینکه شهرداری وقت تهران، تصمیم به تملک این خانه قجری گرفت.

معرفی: به خانه «نان و نمک فخرالملوک» و «پهره‌مند» هم معروف شده و با معماری زیبایی سر در ورودی، بین خانه‌های محله امامزاده یحیی چشم‌گرم است. این عمارت ۱۲۰ ساله به مرور زمان از مساحتش کم شده است.

دستپخت فخرالملوک!

فخرالملوک، نوه میرزا عیسی وزیر از سیاستمداران آغازین قاجار بود که در زمان حیات پدر بار و حانی‌ای به نام جعفر خدیور محسنی ازدواج و در این خانه زندگی کرد. او و همسرش قسمتی از خانه را به دارالقرآن تبدیل و در آنجا تدریس کردند. بعد از فوت فخرالملوک، سال‌ها خانه خالی از سکنه بود تا اینکه ورثه آن را فروختند. به دلیل نیکوکاری فخرالملوک و پخت‌وپز غذای روزانه فقرا از سوی او، اینجا بعد از مرمت، خانه «نان و نمک فخرالملوک» نام گرفت.

عمارتی با تزئینات چشم‌نواز

طراحی عمارت به سبک معماری ایرانی سنتی است و از آنجا که خانواده فخرالملوک مذهبی بودند، ساخت خانه به شکلی انجام شده که همه دیوارهای دور تا دور بنا، کنگره دارند و از بیرون به داخل و برعکس دید ندارد و خانم‌ها می‌توانستند به راحتی در همه‌جای خانه رفت‌وآمد کنند.